

**ЗНАЧЕННЯ ДАНИХ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ПОТЕРПІЛИХ В ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННІ КОМПЛЕКСНИХ
СУДОВО-МЕДИЧНО-АВТОТЕХНІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ І НАДАННЯ ЇМ
НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ОЦІНКИ ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО, ОБ'ЄКТИВНОГО
ВСТАНОВЛЕННЯ ОБСТАВИН ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ
ПРИГОДИ**

Шевчук Вадим Аврамович

*доцент Національного медичного
університету ім. О.О.Богомольця*

Ергард Наталія Миколаївна

*асистент Національного медичного
університету ім. О.О.Богомольця*

Ворошилов Костянтин Федорович

*Завідувач начальника Київського обласного бюро
судово-медичної експертизи, лікар судово-медичний експерт*

Згідно Постанови № 8 від 30.05.97 Пленуму Верховного суду України у випадках, необхідності проведення дослідження за участю декількох експертів, які є фахівцями у різних галузях знань, призначається комплексна експертиза. Представником такого виду експертиз є судово-медично-автотехнічна експертиза. Такі експертизи часто призначаються під час розслідувань справ, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами (ДТП) з метою всебічного встановлення причин, обставин події і відтворення механізму ушкоджень для визначення правильної об'єктивної правової оцінки.

Призначення таких експертиз є виправданим внаслідок підвищення вимог до розслідувань таких справ згідно змін КПК Кодексу України, які почастишали і ускладнились внаслідок значного збільшення кількості транспортних засобів на дорогах України, їх різноманітність, щільність руху, неякісний стан дорожнього покриття, людський фактор та інші.

Виправданість проведення цих експертиз полягає ще і в тому, що ДТП часто трапляються в умовах неочевидності, швидко, неочікувано для свідків, що може викликати протиріччя у їх показах, а водій в той же час – зацікавлена особа. Тому комплексній судово-медичній-автотехнічній експертизі надається значна роль щодо всебічного і неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження.

Найчастіше слідчими органами перед такого виду експертизою ставиться ціла низка питань:

- в якому положенні знаходився потерпілий в момент ДТП?
- яке було його розташування по відношенню до транспортного засобу під час ДТП?
- в якому місці тіла людини відбувався первісний контакт потерпілого з частинами автомобіля, що рухався?
- який механізм утворення ушкоджень у потерпілого?
- яка була швидкість у автомобіля під час ДТП?
- яке місце в салоні автомобіля займав потерпілий під час ДТП?
- чи міг потерпілий знаходитися на місці пасажира переднього сидіння поруч з водієм?
- хто знаходився за кермом автомобіля?
- чи мав можливість водій уникнути дорожньо-транспортної пригоди?
- визначити місце знаходження водія та інших пасажирів під час ДТП у випадку перекидання автомобіля і загибелі пасажирів і водія.

Як правило, такі експертизи проводять за матеріалами справ. Можливості і якість проведення експертиз залежать від ряду обставин, як з боку судово-медичної експертизи, так і з боку матеріалів справ щодо повноти і якості складання протоколів огляду місця події, транспортного засобу, результатів авто технічних експертиз транспортних засобів, показів свідків та інше.

При аналізі даних судово-медичного дослідження трупа потерпілого має значення опис одягу, в якому знаходився потерпілий під час ДТП. Ушкодження і різного характеру накладання на ньому можуть вказувати на первинний

контакт тіла людини з автомобілем, переїзд колесами через тіло потерпілого та інший механізм.

Особлива увага під час проведення такого виду експертиз надається експертизі взуття, в якому перебував потерпілий в момент ДТП. Адже медико-криміналістична експертиза слідів на підошвах взуття у вигляді слідів сковзання може вказувати на те, що людина під час ДТП знаходилась у вертикальному чи близькому до нього положенні, стояла чи була в русі, в якому напрямку діяла травмуючи сила та інше.

Під час зовнішнього дослідження безпосередньо тіла потерпілого має значення детальний опис трупних явищ (трупні плями, трупне залякання, охолодження, висихання та інше), які дають можливість вирішити таке важливе питання, як час настання смерті.

Ретельно проведене зовнішнє дослідження з детальним описом характеру і локалізації ушкоджень дозволяє встановити місце первинного контакту тіла людини з транспортним засобом в момент наїзду. Виявлений «бампер-перелом» (характерний оскольчатий перелом у вигляді трикутника, основа якого обернута до бамперу) нижньої кінцівки або кінцівок може вказувати на те, що потерпілий знаходився в вертикальному чи близькому до такого положенні, в якому напрямку діяла травмуючи сила, яким видом транспорту (легковим чи вантажним) було скоєно наїзд, а інколи дозволяє визначити і швидкість руху транспортного засобу. Наявність деформації голови, грудної клітки зі слідами протекторів вказують на переїзд колесом (специфічні ушкодження) [1].

Характер ушкоджень, виявлених під час внутрішнього дослідження трупа, оцінка їх і співставлення з ушкодженнями на тілі потерпілого і транспортному засобі, дає можливість встановити походження їх і, тим самим, визначити механізм їх утворення і встановлення картини ДТП.

Так, численні двосторонні переломи ребер прями і непрями (конструкційні) з розривами легенів і крововиливами в плевральні порожнини, розриви печінки, селезінки, з розривами діафрагми і переміщенням органів черевної порожнини

в плевральні порожнини завжди будуть вказувати на переїзд колесами через тіло людини [2].

Під час проведення таких експертиз особливе значення має сумісний огляд (первинний або повторний) транспортного засобу – судово-медичним експертом і експертом автотехніком, який може бути дуже ефективним при вирішенні ряду питань, і приводити до вибору вірної версії.

В цьому плані дуже показовий випадок, який спостерігався в практиці Київського міського бюро судово-медичної експертизи:

Зимового вечора на Південному мосту м. Києва відбулось ДТП – зіткнення автомобіля «Жигулі» з вантажним автомобілем марки «Mercedes-Benz». Удар прийшовся майже під прямим кутом в праву передню бокову дверцю «Жигулів», де утворилась чималенька вм'ятина.

В салоні автомобіля знаходилось дві людини: водій і пасажир на передньому сидінні.

Внаслідок зіткнення у водія виникла відкрита черепно-мозкова травма у вигляді забійної рани в правій лобно-скроневої ділянці розмірами 4x2 см, вдавнений перелом лобної кістки 5x3 см, забій головного мозку, крововиливи під оболонки і шлуночки мозку, садна в ділянці колінних суглобів. Після хірургічного втручання потерпілий на 3-й день, не приходячи до тями, помер в НДІ нейрохірургії ім. А.П.Ромоданова АМН України.

У пасажира переднього сидіння утворився закритий перелом кісток правого передпліччя.

В ході розслідування цієї справи виникла версія – начеб то пасажир з невизначеним наміром наніс удар водію по голові тупим предметом.

Для перевірки цієї версії слідчому було запропоновано організувати додатковий огляд транспортного засобу - «Жигулі». Під час огляду цього автомобіля судово-медичним експертом і експертом автотехніком було виявлено деформації правої передньої дверці і передньої стійки у вигляді вигинання її зовні, а на внутрішній поверхні і в місці вигинання були помітні

сліди плям підсохлої крові та волосся. Судово-імунологічна експертиза останніх показала, що кров і волосся належали водієві.

Таким чином, було встановлено, що під час удару в праву передню дверцю під прямим кутом водій в силу інерції перемістився вправо, головою досяг передньої стійки, внаслідок чого була травмована голова, а масою свого тіла він притиснув пасажира до підлокітника, внаслідок чого у нього виник перелом правого передпліччя».

Використана література:

1. Солохин А.А. Судебно-медицинская экспертиза в случаях автомобильной травмы / А.А. Солохин // Учебник – 1968. – С. 157-161.
2. Матышев А.А. Распознавание основных видов автомобильной травмы / А.А. Матышев // Учебник – 1969. – С. 74-83.